

Construcció de valors democràtics en el camp de les finances

Josep Reyner

@jreynerserra

Economista. Consultor i auditor especialitzat en diagnòstic de riscos financers i inversions per a entitats financeres i d'assegurances.

Ex director de control global de risc de Catalunya Banc S.A.

Ex sub-director general de Caixa Tarragona

En una recent conferència de la fins fa poc presidenta del Comitè de Supervisió del Banc Central Europeu, Danielle Nouy, reconeixia,¹ entre altres, evidències tals com: "Com més gran és el poder de mercat de les entitats financeres, més alts són els tipus d'interès que carreguen sobre les pimes (petites i mitjanes empreses)". Al mateix temps, reconeixia que els mercats bancaris minoristes de la UE són encara essencialment nacionals i que la unió europea de capitals és encara lluny. La sinceritat de la frase ens porta necessàriament a qüestionar-nos per què el poder de mercat dels grans grups bancaris, especialment en el cas espanyol, mereix tan poc interès polític i mediàtic.

La solució donada a la crisi bancària ha significat que Espanya sigui el segon estat de la UE on més ha crescut la concentració bancària després de Grècia. Avui, més del 80 % dels espanyols són clients principals d'algun dels cinc grans grups bancaris.² Encara que la Comissió Europea digui que la concentració bancària a Espanya no és preocupant, la realitat és que Espanya té el nivell de concentració bancària més elevat dels cinc grans països

“*La solució donada a la crisi bancària ha significat que Espanya sigui el segon estat de la UE on més ha crescut la concentració bancària després de Grècia.*”

1. Conferència "Financing the economy - SMEs, banks and capital markets" a Linz (Àustria) del 6-7-2018 organitzada pel Oesterreichische Nationalbank (Banc Central Austríac) i la Cambra de Comerç Federal Austríaca.

2. Informe Inmark sobre el sector financer espanyol, 2017.

de la UE.³ Però no només això, es pot afirmar que aquest nivell de concentració es transforma en un poder de mercat que genera rendes de monopoli.⁴ Així, el marge d'interessos (diferència entre els ingressos pels préstecs i el cost dels dipòsits) novament és el més elevat dels cinc grans països de la zona de l'euro, concretament un 53 % més elevat que la mitjana d'aquesta⁵ i l'indicador que mesura la intensitat d'aquestes rendes de monopoli és un 77 % més elevat.⁶

Què es pot dir respecte a Catalunya? Podem afirmar amb rotunditat que el problema de la concentració de mercat i de les rendes de monopoli es dona amb major intensitat que a la major part d'Espanya. Entre el 2008 i el 2016, les quatre províncies catalanes estan entre les cinc espanyoles amb major creixement de l'índex de concentració, mesurat en qualsevol de les formes habituals utilitzades pels especialistes, i destaca Barcelona amb 34 punts percentuals d'augment.⁷ Tarragona estaria entre les províncies amb major nivell de concentració i supera de llarg els valors recomanats pel BCE,⁸ i és la tercera província espanyola amb major nivell de concentració. Les quatre províncies catalanes estarien en nivells de concentració clarament superiors a la mitjana espanyola. El mateix succeeix si es mesuren les rendes de monopoli.⁹

Una pregunta que emergeix de les dades anteriors és per què les autoritats de competència espanyoles (CNMC) ni tan sols han iniciat en cap moment un estudi en profunditat de les condicions de competència que s'anaven produint en el mercat minorista bancari i s'han limitat estrictament a informar els diferents processos de fusió, com resulta legalment preceptiu, sense, tampoc en aquests casos, establir condicions que evitessin que diferents zones del territori espanyol acumulessin nivells de concentració per sobre dels recomanats pel mateix BCE o augmentessin les rendes de monopoli que ja es venien produint anteriorment a la mateixa crisi. La inacció de la CNMC en l'àmbit de la concentració bancària ha estat simplement clamorosa.

El discurs oficial diu que la crisi es va resoldre de l'única manera possible, però mai se'ns ha explicat per què era l'única possible. Gairebé ningú es va prendre seriosament la constitució d'una banca pública ni a escala catalana ni espanyola, i si algú ho feia automàticament quedava etiquetat ideològicament, com si no hi haguessin prou exemples de banca pública d'èxit als països europeus que habitualment prenem com a models. Tampoc es va voler donar una entrada potent en les diferents subhastes de les entitats en crisi a competidors estrangers, que, amb el volum extraordinari d'ajudes¹⁰ (directes i indirectes) que es varen posar sobre la taula, hi podrien haver estat interessats. O bé, en el moment oportú, considerar la transformació del govern de les caixes d'estalvi que impedis el control

---

3. Index Herfindall-Hirschmann. Statistical Data Warehouse, ECB.

4. Ingressos superiors als normals d'un mercat competitiu.

5. Net interest income (% total assets). Statistical Data Warehouse, ECB.

6. L'índex de Lerner mesura la diferència entre el preu d'un producte i el seu cost marginal en percentatge sobre el preu. Reflecteix que a Espanya és d'un 0,53 contra un 0,30 a la zona euro (0=competència perfecta i 1=monopoli pur). Font: FUNCAS, Papeles de Economía Española, nº 155 "El crédito bancario tras la crisis financiera".

7. Es així tant si s'agafa el nombre de sucursals com a indicador del nivell de concentració com si s'utilitza l'índex de Herfindall-Hirschmann. Font: BdE, Revista de Estabilidad Financiera nº 34, "Concentración y competencia bancarias en España: el impacto de la crisis y la reestructuración" Maudos, Fdez. De G. i Cruz-García.

8. Index de Herfindall-Hirschmann Tarragona = 2.365 contra 1.800 màxim recomanat. Font: Ídem anterior.

9. L'índex de Lerner de les quatre províncies catalanes està entre el 0,53 i el 0,63, superiors a la mitjana espanyola (0,53). Si s'agafa corregit pel nivell de risc estaria entre 0,35 i 0,49, igualment superiors a la mitjana espanyola, i Barcelona és la que tindria el nivell més alt d'entre les quatre catalanes. Font: Ídem anterior.

10. El veritable cost de la crisi encara està per escriure. Als 64.300 milions d'euros oficials reconeguts pel BdE cal afegir-hi conceptes com: els ajuts en forma de "esquemes de protecció d'actius (EPA)" (7.888 milions d'euros) en favor de les entitats compradores; les pèrdues no quantificades encara en forma d'aval públic als bons de la SAREB (quantificats en 40.925 milions d'euros); les garanties públiques donades als actius fiscals diferents reconeguts per les entitats adquirents (44.000 milions d'euros) i tot això sense tenir en compte la transfusió contínua que s'ha anat proporcionant al conjunt del sector europeu mitjançant el *quantitative easing* avui encara no finalitzat.

dels òrgans de govern per part d'executius ambiciosos o de polítics, en el millor dels casos, mediocres. Senzillament, es va optar pel camí que millor afavoria els interessos d'una de les parts principals de les elits dominants, encara que això suposés l'engreix de monstres *too big to fail*.

Un altre aspecte que resulta inqüestionable es la formidable capacitat d'influència sobre mitjans i jutges o de lobby sobre governs que ostenten els grans grups bancaris espanyols. Ha sigut evident la sobreprotecció política i jurídica que han gaudit en determinats escàndols o situacions de clara manca de protecció dels ciutadans. Com es poden entendre si no la forma com s'han tapat/es tapen alguns escàndols que afecten les seves figures principals (comptes en paradisos fiscals dels Botín, escoltes telefòniques del president del BBVA,...)? O el retard en la transposició de la legislació hipotecària europea de més de dos anys i mig després del límit i que no es va dur a terme fins que la Comissió Europea va denunciar Espanya davant el TJUE? O com s'han resolt, i amb molts casos encara sense

“*La construcció d'uns valors republicans en el camp de les finances passarien per considerar aspectes que contemplin l'experiència adquirida aquests anys i en ells haurien de figurar sens dubte la transformació de la supervisió financera, l'enfortiment de les autoritats de defensa de la competència, el plantejament sense apriorismes ideològics d'una banca pública, el relançament dels canals alternatius de finançament i molts altres.*”

resoldre, els abusos en la venda de preferents/subordinades sota la mirada indulgent dels supervisors embrancats en el seu propi conflicte d'interessos? Així com molts altres casos que s'han esdevingut en els darrers anys i que posen de manifest com determinades elits, malgrat tot, continuen en posicions de privilegi.

Cada cop resulta més evident la urgència d'una reformulació democràtica que contempli mecanismes eficaços per mantenir sota control el poder polític i econòmic de determinades elits que en connivència amb altres poders controlen l'aparell dels estats, i molt particularment l'Estat espanyol.

La construcció d'uns valors republicans en el camp de les finances passarien per considerar aspectes que contemplin l'experiència adquirida aquests anys i en ells haurien de figurar sens

dubte la transformació de la supervisió financera, l'enfortiment de les autoritats de defensa de la competència, el plantejament sense apriorismes ideològics d'una banca pública, el relançament dels canals alternatius de finançament i molts altres.